

LOTTVOITTAJA.

Hän vain ei ole lunastanut ansaitsemiaan rahoja.

Hän on ylempi toimihenkilö, joka ei ole jättänyt ylityöilmoituksiaan työnantajalleen eikä saanut niiden edellyttämiä lakisääteisiä korvauksia. Heitä on paljon, aivan liian paljon. He tekevät enemmän tai vähemmän säännöllisesti töitä huomattavasti enemmän kuin työsopimuksen mukaiset 37,5 h/viikko. Palkatta ja eläkkeettä.

Lasketaanpa yhteen^(*):

Saamatta jäänyt palkkatulo	yli 400 000 euroa (2 400 000 mk)
Ansaitsematta jäänyt eläke	n. 50 000 euroa (300 000 mk)
Yhteensä:	450 000 euroa (2 700 000 mk, miehet) tai 500 000 euroa (3 000 000 mk, naiset, jotka nauttivat eläkettä pidempään)

Laskuta tekemäsi ylityöt. Se on varmin tapa saada lottovoitto.

^(*) Laskelma perustuu YTN:n vuoden 2000 työmarkkinatutkimuksen tuloksiin. Näiden perusteella ylempien toimihenkilöiden todellinen toteutunut keskimääräinen työaika on 42,5 h viikossa. Kun oletetaan, että työsopimuksen mukainen työaika on 7,5 h/pv ja 37,5 h/vko, ylläoleva summat pitävät tarkasti paikkansa valmistumisvuosittain sisäisen keskipalkan mukaan laskettuina. Ylityön kertoimena on käytetty 70 % ja oletetaan lisäksi, että ylempi on työskennellyt 40 vuotta (25–65). Eläkekertymänä on käytetty 1,5 % kuukaudessa.

YTN:n Metalli- ja
elektroniikkateollisuuden
taustaryhmä.

Ylempi toimihenkilö: LOTTOVOITTAJA VAI OSA-AIKAORJA?

■ Miksi palkattomia ylitöitä tehdään? Syitä on varmasti monia, mutta selvää on, että palkattomista ylitöistä myös hyötyy joku.

Vaativattomuus köyhistä

Palkaton ylityö tarkoittaa työnantajalle samaa kuin ilmainen työvoima. Tällaisen osa-aikaorjuuden voisi ajatella olevan yritykselle kilpailuetu kansainvälisillä markkinoilla, kun korkeasti koulutettu työvoima antaa osan työpanoksestaan ilmaiseksi työnantajajärjityksensä käyttöön. Palkansaajien solidaarisuuden ollessa näin hyvä ei olekaan ihme, että Suomi pärjää hyvin kansainvälisissä tehokkuusvertailuissa.

Palkattoman ylityön haitat ovat lukuisat

Valtiolta ja kunnilta jää palkattoman ylityön myötä tuloverotuloja saamatta. Mutta tuskin korkean rajaveroasteen aiheuttamaa veronvälittämissyrkimystäkään voi pitää synnä sille, että työntekijä jättää osan ansioistaan perimättä. Onko se sitten suomalaista vaatimattomuutta vai outoa ylpeyttä, että ylempi toimihenkilö tekee

sekä omasta että työnantajansa mielestä korvaamattoman arvokasta työtä?

Työttömästä saattaa tuntua ylivoimaiselta kilpailla työpaikasta henkilöiden kanssa, jotka ovat valmiit osittain palkattomiin ponnisteluihin. Jos yhdentoista ihmisen työ tulee säännöllisesti tehdyksi kymmenen ihmisen voimin – ja kymmenen ihmisen palkalla – siinä työnantajaa hymyilyttää, mutta työtä hakevaa akateemista ei ainakaan ääneen naurata.

Palkka on korvaus menetetyistä vapaa-ajasta. Voisiko olla niin, että palkattomia ylitöitä tekevä henkilö ei sitten arvosta vapaa-aikaansa kovin korkealle? Kyllä palkatonkin töissä istuminen aina kotiolut voittaa.

Entäs kun työnantaja arvioi tehdyn työn määrää suhteessa palkkakustannuksiin? Ilmaisia ylitöitä tekevä sahaa omaa oksaansa ja huomaa hetken kuluttua, ettei todellakaan pysty suoriutumaan hänelle asetetuista tehtävistä ilman ylitöiden tekemistä. Näin työn määrä pikku hiljaa mitoiteetaan ylipitkien työviikkojen mukaiseksi, mutta peruspalkalla. Priimatavaraa ulosheittohintaan. □

Tutkittua tietoa ylempien ylitöistä

Palkansaajien tekemän työn määrä on Työministeriön uusimman työolobarometrin mukaan vähentynyt vuodesta 2001 vuoteen 2002. Myös rahana tai vapaana korvattujen ylitöiden määrä on tänä aikana laskenut. Havaintoa tukevat diplomi-insinöörien osalta myös TEKin työmarkkinatutkimukset: viime vuonna noin 75 prosenttia vastaajista ilmoitti tekevänsä työtä yli sovitun, vuonna 2001 osuus oli vielä lähes 90 prosenttia. Barometrin mukaan korvauksettomia eli ilmaisia ylitöitä tehneiden määrä on kuitenkin pysynyt muuttumattomana. Tämä tarkoittaa sitä, että korvauksettomien ylitöiden osuus tehdyistä ylitöistä kansantaloudessa on kasvanut.

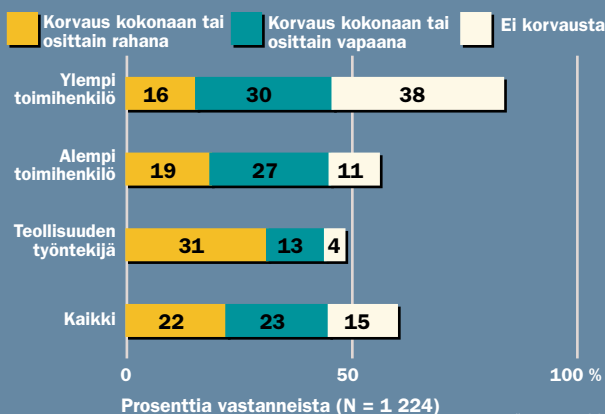
Ilmaisten ylitöiden tekemisen yleisyys korostuu ylempillä toimihenkilöillä verrattuna muihin palkansaajaryhmiin (ks. kuvio 1). Kokonaan tai osittain korvattujen ylitöiden yleisyys on kaikissa palkansaajaryhmissä noin 45 prosenttia, mutta ilmaisten ylitöiden tekemisessä ylempät toimihenkilöt ovat kunnostautuneet aivan omaan luokkaansa. Noin 38 prosenttia ylempistä toimihenkilöistä tekee työtä ilman korvausta!

Myös tekniikan akateemisten keskuudessa rahana korvattujen ylitöiden osuus on pieni, vaikkakin hitaasti kasvamaan päin. TEKin työmarkkinatutkimusten perusteella ylitöitä tekevästä diplomi-insinööreistä vain noin 10 prosenttia vuonna 2000, noin 13 prosenttia vuonna 2001 ja noin 15 prosenttia vuonna 2002 sai ylitöistä rahallista korvausta. Toisen aineiston perusteella (YTN-data 2001) voi arvioida, että ylitöitä todennäköisesti lisäksi korvataan vapaana edellisiä hieman useamassa tapauksessa. Sovituista vapaista voi kuitenkin helposti kolmannes jäädä käyttämättä.

Tarkasteltaessa ylempien toimihenkilöiden ylitöitä toimialoittain vuonna 2001 huomataan, että korvauksettomia ylitöitä tekevien osuus vaihtelee huomattavasti enemmän kuin ylitöitä tekevien osuus (kuvio 2). Synkimmät alat ylitöiden

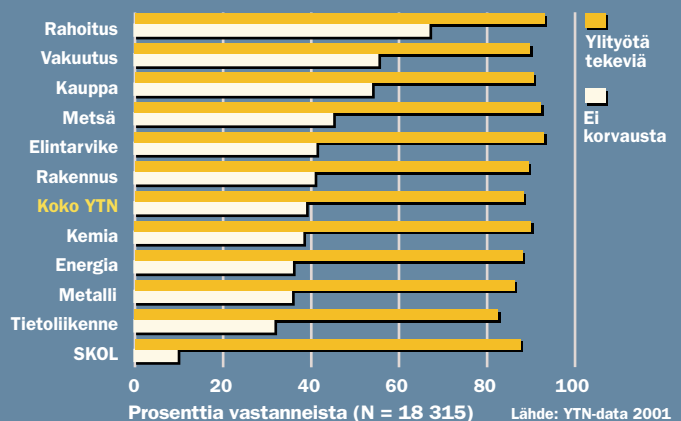
Kuvio 1.

Ylitöiden tekeminen palkansaajaryhmittäin 2002

Kuvio 2.

Ylitöitä tekevien ja korvauksettomien ylitöiden osuus ylempillä toimihenkilöillä toimialoittain 2001

► korvaamattomuuden suhteen ovat rahoitus, vakuutus ja kaupan. Ylivoimaisesti parhaiten ylitöistä puolestaan korvattiin SKOL-alueella eli suunnittelu- ja konsulttitoiminnassa. Kokonaisuudessaan tilanne parani vuodesta 1999 vuoteen 2001. Vuonna 1999 ylitöitä ei korvattu noin 52 prosentille ylityön tekijöistä, vuonna 2001 vastaava osuus oli ”enää” noin 39 prosenttia. (YTN-data 1999 ja 2001)

Ilmaisten ylitöiden osuudesta tehdyistä ylitöistä näyttää muuttuneen viime vuosina suhteellisen hitaasti. Muutoksen suunta on myös vaihdellut. Ilmaisten ylitöiden määrän ylemmillä toimihenkilöillä voi kuitenkin sanoa olevan hämmästyttävän suuri, oli muutoksen suunta mikä tahansa.

Kokonaan oma lukunsa on paljon puhuttu työmatkoihin kulutetun ajan korvauksettomuus sekä uudehkona ilmiönä kännyköiden yleistymisen myötä syntynyt jatkuva tavoitettavuus. Nämä työelämän ilmiöt hämärtävät työajan ja vapaa-ajan rajaa ja venyttävät työaikaan vapaa-ajan puolelle.

Lähteet:

TM 2002: Työministeriön Työolobarometri 2002, ennakkotietoja. Julkaisun alkuperäisaineistoa. Aineisto syyslokakuulta 2002.

TMT 2000, TMT 2001 ja TMT 2002: Tekniikan Akateemisten Liiton työmarkkinatutkimuksia.

YTN-data 2001 ja 1999: Ylempien toimihenkilöiden tietokanta 1999 ja 2001. YTN-järjestöjen jäsenliittojen yksityisen sektorin tutkimusdata.

HENKILÖSTÖN HALLINTOEDUSTUS

– valmennusta henkilöstöedustajille 3.–4.4.
Kokous- ja kongressihotelli Majvik, Kirkkonummi

Torstai 3.4.

	<i>Majoittuminen ja tulokahvit</i>
10.00–10.30	Kurssin avaus ja tutustuminen
10.30–11.00	Yritystoiminnallinen vaikuttaminen – haaste henkilöstölle ja sen edustajille
11.15–12.00	Osakeyhtiölaki yritystoiminnan säätelijänä – hallintoelinten rooli ja tehtävät – valta ja vastuut
12.00–13.00	<i>Lounas</i>
13.00–13.45	Edellinen aihe jatkuu...
14.00–15.00	Yhteistoimintalaki, konserniyhteistyö ja eurooppalaiset yritysneuvostot (EWC) Eurooppayhtiöt
15.00–15.15	<i>Kahvi</i>
15.00–17.00	Laki henkilöstön hallintoedustuksesta – keskeinen sisältö – henkilöstöedustajan oikeudet ja velvollisuudet – vallan ja vastuun ristiriita – luottamusmies hallintoedustajana – salassapidon problematiikka
17.00–17.30	Henkilöstörahasot
18.00	<i>Sauna</i>
20.00	<i>Illallinen</i>

Perjantai 8.11.

	<i>Aamiainen</i>
09.00–12.00	Henkilöstöedustus ja edunvalvonta – henkilöstöedustajan rooli yrityksen operatiivisessa toiminnassa – tehtävät, oikeudet ja vastuut – henkilöstöedustaja vaikuttajana ja kehittäjänä
12.00–13.00	<i>Lounas</i>
13.00–14.30	Näin me sen teemme – yritys esimerkkejä – koettua ja tutkittua
14.30–15.00	Päätösneuvottelu
15.00	<i>Päätöskahvi</i>

Luennoitsijat:

Ari Kiiras, johtava työsuhtelakimies, Insinööriliitto IL ry
Kari Sairo, tutkija, Metallityöväen Liitto ry
Katarina Karvonen, koulutus suunnittelija, TU ry

Kurssin vetäjä:
Katarina Karvonen

Ilmoittautumiset:
Pirkko Reponen, Ylempien Toimihenkilöiden Neuvottelujärjestö YTN ry
pirkko.reponen@ytn.fi
puh. 0201 299 233; YTN@ytn.fi